

Ο ΓΙΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΤΖΩΚΗ

Κύριε Διευθυντή του Νουμά,

Μόλις σήμερα έδω πού για κάποιον καθηκον βρίσκουμαι, έδιάβασα τὰ λόγια πουύγραψε στού Νουμά ό κ. Α. Παλαμάς για τήν ποιήσι του πατέρα μου.

Δέν είμαι ούτε λόγιος, ούτε κριτικός, ούτε από τούς νέους που μόλις βγάλουν τὸ Σχολαρχείο παίρνουν τήν πένα και άρχίζουν νά κρίνουν όλους τούς λογίους νεκρούς και ζωντανούς, μου φαίνεται όμως πώς πρέπει νά πω λίγα λόγια στού μικρομεγάλο Παλαμά, γιατί άντι νά γράψη κριτική έβγαλε μέ περισσή άνευλάβεια τὸ μίσος του για τὸ έργο του Μαρτζώκη.

Δέν ξέρω ποιός γνώριμος του κριτικού μας είνε κείνος που τουπέ «πώς ό Μαρτζώκης νομίζεται ποιητής από σκόπιμη παρεξήγησι», σ' αυτό όμως τὸ πολὺ άερογεμισμένο δοκουμένο του άγνωστου κριτικού, μπόρουσε θαρρώ ό Λέαντρος νά ζητήση τή γνώμη του πατέρα του (που ής σήμερα τουλάχιστο φαίνεται πώς τόν άναγνωρίζει για ποιητή) ό όποιος πολλές φορές έγραψε για τὸ έργο του Μαρτζώκη, και μιὰ φορά έδω και χρόνια στην έφημερίδα του Κορομηλά τὸ έχαρακτήρισε «τήν δια πάσων φιλοσοφική ποιήσι». Μπορούσε ακόμα νά ρωτήση τόν πατέρα του γιατί κάποτε σφίγκοντας τὰ δυό χέρια του Μαρτζώκη του είπε σέ ποιητικό ένθουσιασμό «μόνο οί δυό μας είμαστε». Θάταν άκόμη δυνατό νά ρωτήση τὸ σεβαστό του Ψυχάρη τι έννοούσε μ' εκείνο πουύγραψε «ό Μαρτζώκης μου φέρνει κάτι άνατριχίλες που ούτε ό Μαρκοράς δέν τις ξέρει». Θά έπρεπε άφου κάνει τόν κριτικό ν' άνατρέξη σ' εκείνα πουύγραψε στόν Αίωνα των Παρισίων ό Γουσταύος Κάν που κατέληξε νά όνομάση τὸ Μαρτζώκη «τὸ μεγαλότερο κατά χρονολογική σειρά ποιητή της Έλλάδος», καθώς και τήν άντίληψι του Περγώ, του Λεγκράν και των φοιτητών των Παρισίων, οί όποιοι από εκτίμησι έντύπωσαν μ' έξοδά τους τὰ ποιήματα του Μαρτζώκη, και έπειτα νά καταλήξη στο συμπέρασμα, ότι ό Μαρτζώκης είνε μία ποιητική άσημότητα. Όμως πολὺ περισσότερο θάταν άνάγκη προτου κρίνει ένα έργο νά τὸ διαβάση, και όχι νά ρωτή μετά τόν θάνατο του πατέρα μου, τὸ φίλο μου ποιητή Κ. Δελακοβία ποία θεωρούνται τὰ καλύτερα ποιήματα του Μαρτζώκη για νά τὰ διαβάση, και θά μπορούσε ό κριτικός μας νά θεωρήση τόν έαυτό του έν τάξει εάν άντι στην 25ετηρίδα του πατέρα μου νά του γράψη κολακευτικό γραμμα, του έγραφε τή σημερινή του γνώμη.

Ό κριτικός μας λέει «πώς όσοι βρίσκουνε μεγάλη σπουδαιότητα στο έργο του Μαρτζώκη έπρεπε νά μās άραδιάσουν χειροπιαστά τὰ γνωρίσματα της», αλλά άφου ζητάει αυτό ή τὸ κάνει από περισσή άδιαντροπία, ή από άμάθεια της φιλολογικής κινήσεως, γιατί άλλοιώςτικα μπορούσε νά πάρη τις εκτεταμένες κριτικές που γράφτηκαν για τὸ Μαρτζώκη από τὸ Δ. Καλογερόπουλο στην Ποικίλη Στοά και άλλου, τόν Δ. Κυπραίο και τήν Έλένη Αάμαρη στην Άττική Ίριδα, τὸ Ραψωδό τελευταία στην Έσπερινή, τόν Ξερόπουλο στη Νέα Ζωή, τὸ Γουσταύο Κάν στόν Αίωνα των Παρισίων, τὸ Χαρ. Παπαντωνίου, τόν Lebesque στο Mercure de France, τόν Παρθένη στην Issis και άλλου, τόν Angelo le Gubernatis, τόν Μπροϋβερ που ή κριτική του δημοσιεύτηκε σέ τεύχος της Άκαδημίας Lai Lincei, τόν καθηγητή Γ. Χατζηδάκη στην Πινακοθήκη, και από τούς Εδ. Εϋστρατιάδη, Ροδά, Δουράκη, Παπαστρατηγάκη, Μαγκάκη, Λαμπίκη, Καμπάνη, Ζώη, Άρσένη, Pio Ciuti, Φ. Γιούλλη, Μ. Σιγούρο, Μ. Άθανασίου, Σκίπη, Δεπάστα και τούς άλλους που δέ θυμάμαι, έπρεπε θαρρώ νά διαβάση αυτές που μπορούν νά κάμουν βιβλία όλόκληρα, και έπειτα νά πη πώς δέν τόν άποδείχνουν «χειροπιαστά τὰ γνωρίσματα της τέχνης του Μαρτζώκη», άλλοιώςτικα φαίνεται πώς δέν παρακολουθεί τή φιλολογική κίνησι, και ή κριτική που γράφεται μέ λίγες μονοκονδυλιές είνε τόσο εύκολη όσο και γελοία. Εάν νομίζη, ότι όσους άνέφερα έγραψαν ό,τι έγραψαν επηρεασμένοι από τις **κοινωνικές του σχέσεις** ή από τούς **φανατικούς** και μεγάλους φίλους του στο Παρίσι και άλλου, τότε σιωπώ.

Μās λέει στο παιδιάτικό του σημείωμα πώς λείπει «ή γραφικά ποιητική εικόνα, ή σκαλισμένη στιχουργική πλαστικότητα, ή λεχτική όμορφιά κλπ», και όσο για τή γραφικά ποιητική εικόνα, άπ' όσα θυμάμαι, τόν στέλνω νά διαβάση τὰ ποιήματα «ή έξοχή», «ή Τρικυμία», «καλοκαίρι», «ό Χειμώνας» «Ζωγραφιά», «τὸ Καράβι» και τόσα άλλα που κλειούν τόσο τελεία άντίληψι της Φύσεως, που και κάποιος Γερμανός κριτικός, που δέ θυμάμαι τ' όνομά του, τήν έθαύμασε. Όσο για τή σκαλισμένη στιχουργική πλαστικότητα μπορεί νά προσέξη στην Όδαλίσκα, τὸ Σήμαντρο, ή Άναδυομένη, Άρχαίο Ειδύλλιο, Άρχαίος Κόσμος, Τιτανομαχία κλπ., τὰ όποια ούτε νά όνειρευθῇ δέν μπορεί ό επιπόλαιος κριτικοθεατροποιητής, όπως και τὰ τόσα ποιητικά μέτρα που εισήγαγε εις τήν Έλληνική ποιήσι μόνος ό Μαρτζώκης. Για τή λεχτική όμορφιά θεωρώ περιττό, ό,τι και άν γράψω, άφου είνε γνωστός ό φα-

νατισμός που επικρατεί εις τους διαφόρους που είνε
αφοσιωμένοι στη μία ή στην άλλη γλωσσική εξέλιξη,
και στον όποιο κυρίως οφείλεται η εμπάθεια του κ.
Α. Παλαμά.

Αυτά τα λόγια τα γράφω όχι γιατί είμαι γιός
του Μαρτζώκη, αλλά γιατί η κριτική του κ. Πα-
λαμά είνε αυθάδης και άσεβής, άφου ένας νέος 22
χρόνων που έντροφά άκόμη στην πατρική στέγη,
γράφει για έναν άνθρωπο που δέ μπορεί να αντι-
κρήση την τίμια ζωή του και την χαρακτηρίζει με
τη λέξι «αθλιότητα» χωρίς να ξέρη τη σημασία
της.

. (*)

Έλπίζω, ότι σεις που θέλετε στον καθένα το
δίκαιο θα δημοσιεύσετε αυτό μου το γράμμα και
σας εύχριστώ.

Με υπόληψη

ΚΑΙΣΑΡ ΣΤ. ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

Φλώρινα 14 'Απριλίου 1913.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΑΡΤΖΩΚΗ

Κύριε Ταγκόπουλε,

Το περιοδικό σας, έχοντας ελεύτερες ιδέες, εδέ-
χτηκε τη συζήτηση πάνω στο άρθρο, που δημοσίε-
ψε ο κ. Α. Παλαμάς για το έργο του ποιητή Στέ-
φανου Μαρτζώκη. Θά με υποχρεώσετε λοιπόν αν φι-
λοξενήσετε στο «Νουμά» το γράμμα μου αυτό, γιατί
είμαι και γώ άπ' τους ανθρώπους που ξαφνίστηκαν
(για να μεταχειριστώ την ήπιότερη φράση) με την
έλλειψη σεμνότητας, που έχαραχτήριζε την άφ-
νιασμένη κριτική του κ. Λέαντρου Παλαμά. Άλή-
θεια, τους νέους μας, που ανακατεύονται στα ώραία
γράμματα και τις τέχνες, έχαραχτήρισε πάντα έλ-
λειψη σεμνότητας, μεγάλη ύπεροψία και πολλή ά-
δικαιολόγητη πεποίθηση σε μίαν υποθετική τους ά-
ξία, άπάνω στην όποία στηριζόμενοι αυτοχειροτο-
νούνται κάθε τόσο κριτικοί, δέν αναγνωρίζουν τίποτε
και νομίζουν πως στερεώνουν την άξία τους και δη-
μιουργούν τη δική τους δόξα, άν άρνηθούν κ' έξευ-
τελίσουν τις λίγες σοβαρές προσπάθειες που γίνον-
ται στη νέα έλληνική φιλολογία.

Δέν είμαι έγώ ό κριτικός, που περιμένει ό κ. Έ-
λευθερουλάκης να βγή και να διακηρύξη με θάρρος
πως ό Στέφανος Μαρτζώκης, ό δυστυχισμένος γέ-
ρο-μαέστρος φανερώνει στο έργο του μίαν άπό τις

(*) Σ. του Ν. Μερικέ άράδες με προσωπικά τις παρα-
λείπουμε.

σοβαρώτερες προσπάθειες, που έγεναν στην ποίησή
μας κατά τα τελευταία αυτά πενήντα χρόνια. Φο-
δᾶμαι μάλιστα πως ό κριτικός αυτός δέ θα βρεθή
πολύ γρήγορα. Μπορώ να πω όμως πως τη δική
μου άτομική πεποίθηση για την άξία του έργου του
Μαρτζώκη δυναμώνει και ό τρόπος, με τον όποιον
πολεμήθηκε όσο ζούσε ό Ζακυθινός ποιητής, και η
βία μερικων να τον άρνηθούν και να τον ξεγράψουν
πολύ γρήγορα, ένᾱ ό τάφος του είναι άκόμα νωπός,
σ' έποχή μάλιστα που δλόκληρη η προσοχή του έ-
θνους είναι γυρισμένη άλλοι. Οι φιλολογικές άση-
μότητες και οι έφήμεροι στιχοπλόκοι δέ βρίσκουν
τέτοιαν αντίδραση και τέτοιον πόλεμο, προ πάντων
στην πατρίδα μας. Αυτό λοιπόν στερεώνει την άτο-
μική μου σταθερή πεποίθηση πως ό Στέφανος Μαρ-
τζώκης εΐταν ποιητής και πως το έργο του θ' άπο-
τελέση σταθμό για τη φτωχή νεοελληνική ποίηση.

Με τιμή

24.4.1918

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΣ

ΛΕΥΚΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

Έξόν άπό χρήματα, ό Ματσούκας λυβαίνει και
ποιήματα για το «Λευκό Σταυρό» του, κ' ένα τέτιο
ποίημα, σταλμένο άπό κάποιον «Έρημίτη της Άγό-
ριανης του Δομοκού», καθώς υπογράφεται, το δη-
μοσιεύουμε σε τούτη δώ τη στήλη. Το ποίημα εί-
ναι άφιερωμένο «Στο μεγαλοϊδεάτη και έθναπό-
στολο Ματσούκα».

Όταν βαρῆς τη λύρα σου και ψάλης την όρφάνια
π' άφησε πίσω η λεβεντιά, κι άνέβη στο βωμό
της λευτεριάς, μ' όλόχαρη περίσσια περηφάνεια,
πόσες ψυχές σε εύλογούν, ψηλά στον ούρανό,
που βλέπουν τα παιδάκια τους, γυμνά και πεινασμένα,
γονείς, γυναίκες, άδερφές, της μοίρας καταφρόνια...
Χαρά στη λύρα τη χρυσή, κ' εύλογημένο αιώνια,
Τό χέρι που άπλώνεται και έπαιτεί ψωμάκι
Για να τό δώση στα όρφανά, να μη λιμοκτονάνε,
Σάν έχασαν τα άμμοια το πατρικό φιλάκι...
Δέν πρέπει νάναι νηστικά, δέν πρέπει να πεινάνε,
Τά ψίχουλα της Άρχοντιάς είναι γι' αυτά άρκετά...
Και τα περίσσια ένδύματα, τη γύμνια θα καλύφουν.
Πόσα στου χρόνου τη φθοριά ό πλούτος δέν πετᾷ!
Ό να πονούσε η άρχοντιά πόσα κακά θα λείφουν...

Βάρα τη λύρα σου λοιπόν και ψάλε την όρφάνια,
Ή λύρα συνεκίνησε του Κέρβερου καρδιά...
Και θάνοιχτούν οι θησαυροί που είναι στη άφάνεια
Κλεισμένοι μες στα σίδερα με άρμαθιές κλειδιά...

Γ. Ο.